

Tillverkningsindustrin i Stockholms län

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, TRF, arbetar med regional utveckling i Stockholms län. TRF är en del av Region Stockholm, och arbetar på uppdrag av tillväxt- och regionplanenämnden, TRN. Vi möjliggör en hållbar utveckling i Stockholmsregionen genom ett regionalt utvecklingsarbete som grundas på kvalificerat underlag och analys. Genom samverkan och kommunikation bidrar vi till att regionens aktörer når en samsyn gällande regionens utveckling. Vi tar initiativ till, skapar förutsättningar och bidrar till att visioner, mål, strategier och åtaganden i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUF, kan förverkligas.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I vår rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarion, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporterna har tagits fram av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av TRF.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet, förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Att återge bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

TRF är miljöcertifierade enligt ISO 14001 i likhet med Region Stockholms samtliga förvaltningar. Region Stockholms upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Postadress: Box 22550, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Lindhagensgatan 98

Telefon växel: 08-123 130 00

E-post: trf@sll.se

www.sll.se

Ansvarig handläggare: Cecilia Lindahl

Konsulter: Jonas Börjesson och Ebba Gröndahl;

WSP Sverige AB

TRN 2019-0077

2020-01-28

Innehåll

Förord.....	4
Sammanfattning	5
Inledning	6
Tillverkningsindustrin i Mälardalen.....	7
Tillverkningsindustrin i Stockholms län	11
Tillverkningsindustrins betydelse	18
Södertälje – motorn i länets tillverkningsindustri.....	22
Avslutande kommentarer	26

Förord

Stockholms län är Sveriges ledande tillväxt- och kunskapsregion. Regionen står för nästan en tredjedel av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) och 25 procent av såväl sysselsättning som varuexport. Stockholmsregionen har en stark näringslivsstruktur och förnyelseförmåga som uppvisar både branschbredd, vilket gör regionen resiliënt och robust, och en hög grad av specialisering. De 26 kommunerna i Stockholms län är specialiserade inom olika näringar.

Denna rapport är en fördjupning om tillverkningsindustrin och är en del av en kommande större näringslivsanalys för Stockholms län. Tillsammans utgör de ett underlag i arbetet med en kommande regional näringslivs- och tillväxtstrategi.

Inger Starheim Lagerquist
tf Förvaltningschef
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen Region Stockholm

Stockholm den 28 januari 2020

Sammanfattning

Tillverkningsindustrin i Stockholms län har sedan år 2007 minskat med närmare 19 000 sysselsatta. Tillverkningsindustrin har minskat i övriga Sverige också. Det är dels en effekt av att produktivitetstillväxten är stark inom tillverkningsindustrin till följd av automatisering men också en effekt av att tjänsteinnehållet inom tillverkningsindustrin över tid har ökat vilket lett till att det skett en förskjutning av hur företag identifieras, från varu- till tjänsteproducerande företag. I dagens näringsliv blir det allt svårare att skilja på tillverknings- eller industri- och tjänsteföretag då framförallt stora ofta internationella koncerner producerar såväl tjänster som varor.

Södertälje kommun sticker ut som kommunen med överlägset högst andel sysselsatta. I Södertälje finns 35 procent av kommunens alla arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin vilket kan jämföras med motsvarande andel i länet på 5 procent. Därmed är tillverkningsindustrin starkt specialiserad i Södertälje. Andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin är 7 gånger så hög som i länet. Av länets totala sysselsättning inom tillverkningsindustrin finns hela 28 procent i Södertälje kommun. Södertälje kan därmed sägas utgöra motorn för länets tillverkningsindustri.

Trots att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i Stockholms län har minskat över tid är branschen fortfarande väldigt viktig. Detta genom att tillverkningsindustrin genererar sysselsättning i andra branscher. Sysselsättningsmultiplikatorn för tillverkningsindustrin i Stockholms län uppgår till 1,65. Det innebär att för varje arbetstillfälle som skapas inom tillverkningsindustrin tillkommer ytterligare 0,65 arbetstillfällen inom andra branscher i länet. Bland delbranscherna inom tillverkningsindustrin uppvisar transportmedelsindustrin som är särskilt stor i Södertälje den högsta sysselsättningsmultiplikatorn, 1,84. För varje jobb som skapas inom transportmedelsindustrin i Södertälje skapas ytterligare 0,84 arbetstillfällen i länet.

Tillverkningsindustrin är även viktig då branschen genererar stora exportinkomster till länet. Varuexporten från Stockholms län genererade år 2018 exportinkomster på 352 miljarder kronor. Det motsvarar ungefär en fjärdedel av Sveriges totala varuexportvärde år 2018.

Inledning

Rapporten inleds med en beskrivning av tillverkningsindustrin i Mälardalen, i.e. de sju länen som ingår i ÖMS. Där beskrivs storleken på tillverkningsindustrin i de sju länen samt hur sysselsättningen har utvecklats under det senaste dryga decenniet. Även hur stor del av sysselsatta som utgörs av kvinnor redovisas.

Därefter görs en inflygning mot tillverkningsindustrin i Stockholms län där tillverkningsindustrins nuläge och utveckling ur ett sysselsättningsperspektiv beskrivs fördjupat på kommunnivå. Här redovisas även specialiseringsgraden för tillverkningsindustrin i respektive kommun vilket ger en indikation om branschens relativa betydelse för kommunen.

I avsnittet Tillverkningsindustrins betydelse förs ett resonemang om att trots att sysselsättningen uppvisar en vikande trend är branschen viktig då den driver sysselsättning i andra branscher som är beroende av tillverkningsindustrin genom att de utgör underleverantörer till branschen. Detta belyses genom att visa på tillverkningsindustrins sysselsättningsmultiplikator i Stockholms län. Det förs även ett resonemang om tillverkningsindustrins betydelse som en stor exportör av varor vilket genererar exportinkomster till regionen.

Därefter görs en djupdykning mot Södertälje som kan sägas utgöra motorn i länets tillverkningsindustri. Rapporten avslutas med några avslutande kommentarer.

Som underlag för datauppgifterna i rapporten används branschaggregatet Tillverkning och utvinning. Det är ett något större branschaggregat än bara Tillverkning. I rapporten benämns branschen tillverkningsindustrin även om det i själva verket är branschen Tillverkning och utvinning. Detta har gjorts för att undvika sekretessproblem som medför att sysselsättningsdata underskattas då data för de delbranscher som utgör branschaggregatet tillverkningsindustri tas ut från SCB:s databaser. Utvinning utgör dock bara ett par hundra sysselsatta i länet.¹

¹ År 2017 var det 256 sysselsatta inom branschen utvinning.

Tillverkningsindustrin i Mälardalen

Tillverkningsindustrin är en näringsgren som i stor omfattning är beroende av insatsvaror från underleverantörer. Därmed är det viktigt att redogöra för tillverkningsindustrins sammansättning och omfattning i ett större regionalt perspektiv än bara Stockholms län. I detta avsnitt redovisas därmed översiktligt statistik för tillverkningsindustrin för angränsande län i Östra Mellansverige².

Nuläge

Antalet förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin är i Stockholms län 63 429 år 2017. Det motsvarar 5 procent av den sysselsatta dagbefolkningen i länet. I Skåne län är 57 121 sysselsatta inom Tillverkningsindustrin vilket motsvarar 10 procent de sysselsatta. I Västra Götalands län är drygt 118 000 sysselsatta inom Tillverkningsindustrin som där svarar för hela 14 procent av den totala arbetsmarknaden.

Jämfört med övriga län i Östra Mellansverige hade Stockholms län flest sysselsatta inom tillverkningsindustrin, men det är samtidigt det länet med minst andel sysselsatta i branschen, endast 5 procent.

I länet med näst flest sysselsatta i branschen, Östergötland, arbetar knappt hälften så många i tillverkningsindustrin som i Stockholm. Västmanland är det länet i Mälardalen med störst andel sysselsatta i tillverkningsindustrin, 18 procent.

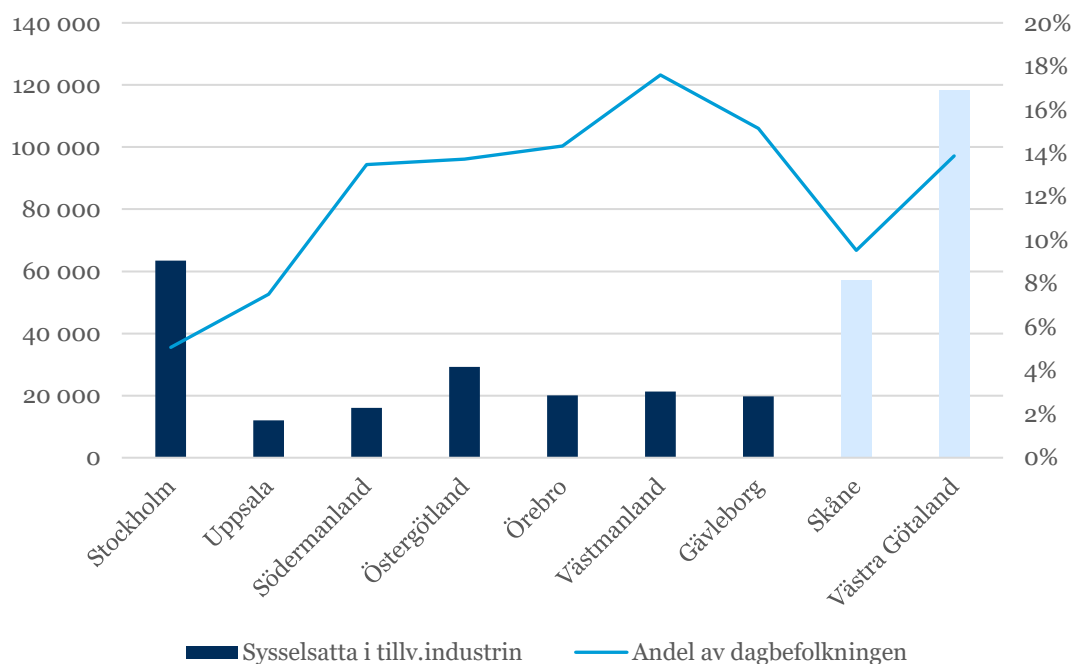
Tabell 1 Förvärvsarbetande dagbefolkning i Mälardalen år 2017. Jämförelse med Skåne och Västra Götaland

Län	Sysselsatta i tillverkningsindustrin	Andel av dagbefolkningen	Total dagbefolkning
Stockholm	63 429	5%	1 249 775
Uppsala	12 014	8%	159 901
Södermanland	16 003	13%	118 752
Östergötland	29 209	14%	212 808
Örebro	20 090	14%	140 078
Västmanland	21 281	18%	120 892
Gävleborg	19 714	15%	130 135
Skåne	57 121	10%	599 105
Västra Götaland	118 221	14%	851 429

² I tillverkningsindustrin ingår även utvinning

Diagrammet nedan visar antalet och andelen förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin per län.

Figur 1 Förvärvsarbetande dagbefolkning i tillverkningsindustrin år 2017

Andelen kvinnor i tillverkningsindustrin varierar från 19 procent till 30 procent i länen. I fem av de sju länen är andelen ungefär 20 procent. Minst är andelen i Gävleborg medan den är störst i Stockholm. Se Tabell 2 nedan.

Tabell 2 Andel kvinnor i tillverkningsindustrin år 2017

Län	Förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin	Andel kvinnor
Stockholm	63 429	30%
Uppsala	12 014	27%
Södermanland	16 003	23%
Östergötland	29 209	21%
Örebro	20 090	23%
Västmanland	21 281	23%
Gävleborg	19 714	19%
Skåne	57 121	25%
Västra Götaland	118 221	25%

Utveckling år 2007–2017

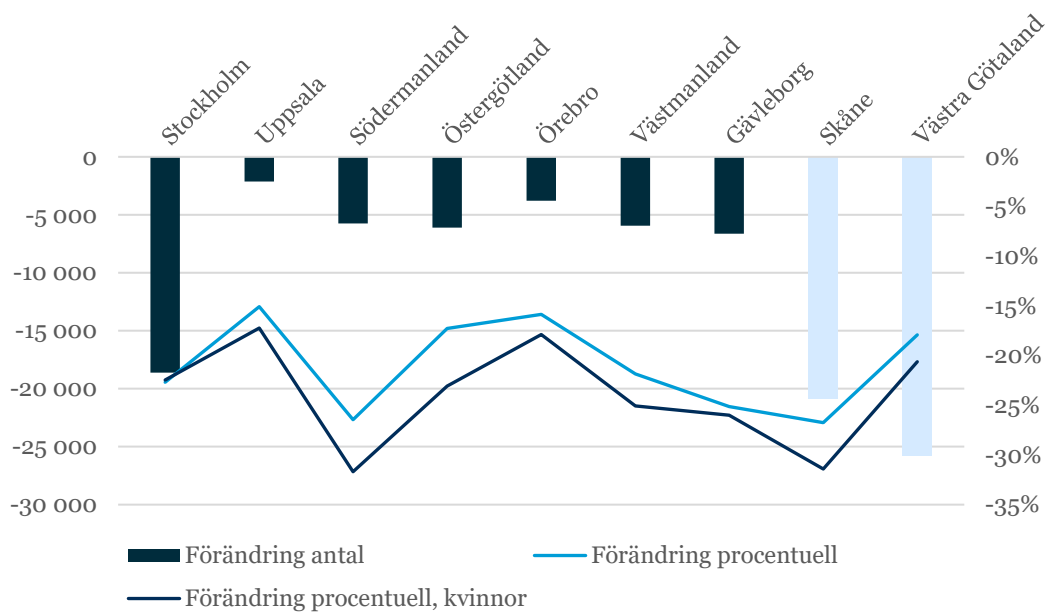
Förändringen av antalet och andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin redovisas i Tabell 3 och Figur 2 nedan. Antalet förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin har minskat i samtliga län. Förändringen i absoluta tal är störst i Stockholms län (-18 624 personer) och minst i Uppsala (-2 133 personer). Den relativa utvecklingen är störst i Södermanland (-26 procent) och minst i Uppsala (-15 procent). Den negativa trenden är starkare för kvinnor än för män. Det gäller samtliga län utom Stockholm.

Tabell 3 Förändring av antal förvärvsarbetande dagbefolkning i tillverkningsindustrin år 2007–2017

Län	Förändring antal	Förändring procentuell	Förändring antal, kvinnor	Förändring procentuell, kvinnor
Stockholm	-18 624	-23%	-5 438	-22%
Uppsala	-2 133	-15%	-684	-17%
Södermanland	-5 759	-26%	-1 686	-32%
Östergötland	-6 098	-17%	-1 815	-23%
Örebro	-3 781	-16%	-984	-18%
Västmanland	-5 945	-22%	-1 639	-25%
Gävleborg	-6 617	-25%	-1 346	-26%
Skåne	-20 858	-27%	-6 650	-31%
Västra Götaland	-25 802	-18%	-7 686	-21%

Att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin över tid har minskat är dels en effekt av att produktivitetstillväxten är stark inom tillverkningsindustrin till följd av automatisering men också en effekt av att tjänsteinnehållet inom tillverkningsindustrin över tid har ökat vilket lett till att det skett en förskjutning av hur företag identifieras, från varu- till tjänsteproducerande företag. Detta som en följd av en s.k. tjänstefiering där företag som traditionellt kopplats ihop med svensk industri, som t.ex. Ericson, ändrat sin statistiska klassificering från industri- till tjänsteföretag. I dagens näringsliv blir det allt svårare att skilja på tillverknings- eller industri- och tjänsteföretag då framförallt stora ofta internationella koncerner producerar såväl tjänster som varor.

Figur 2 Förändring av förvärvsarbetande dagbefolkning i tillverkningsindustrin år 2007–2017, totalt och för kvinnor

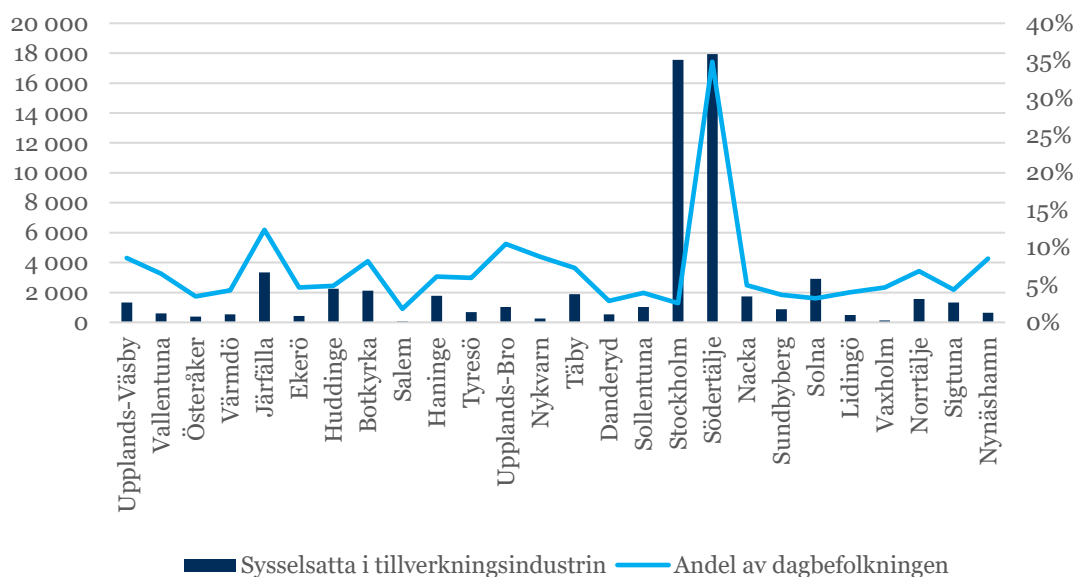
Tillverkningsindustrin i Stockholms län

Tillverkningsindustrin har en mer betydande roll i vissa kommuner i länet jämfört med andra. Variationen mellan kommunerna i länet har undersökts med hjälp av sysselsättningsstatistik. I det här avsnittet redovisas antal och andel sysselsatta i tillverkningsindustrin såväl som specialiseringsgrader för respektive kommun, vilket visar på branschens relativa betydelse i kommunerna och länet.

Nuläge

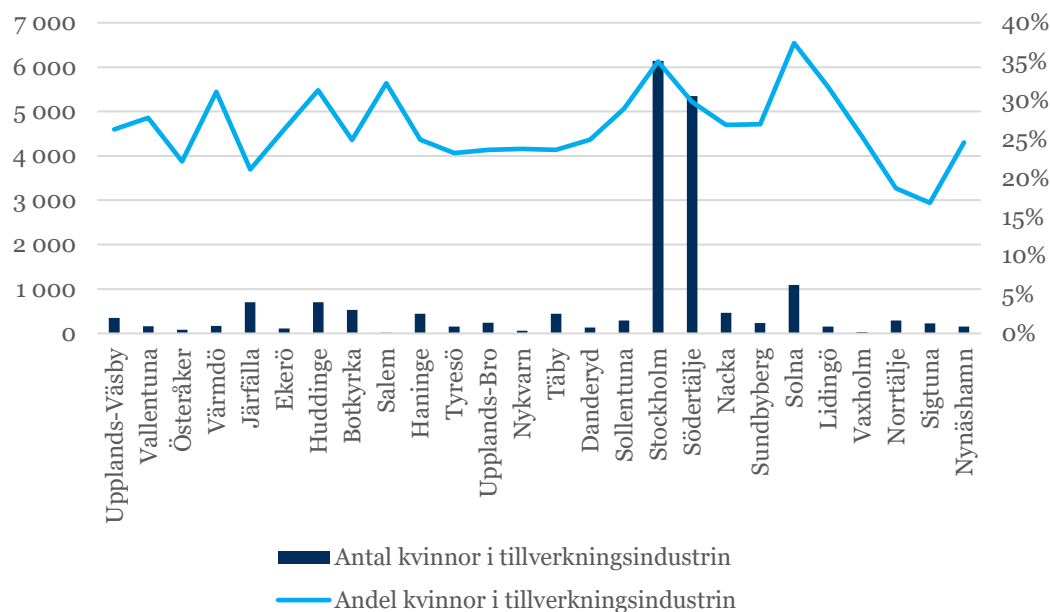
Diagrammet nedan visar antalet och andelen av den förvärvsarbetande dagbefolkningen i varje kommun som arbetar i tillverkningsindustrin. Södertälje och Stockholm är de kommuner med flest sysselsatta i tillverkningsindustrin och Södertälje har dessutom den absolut största andelen sysselsatta i branschen (35 procent).

Figur 3 Förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin år 2017

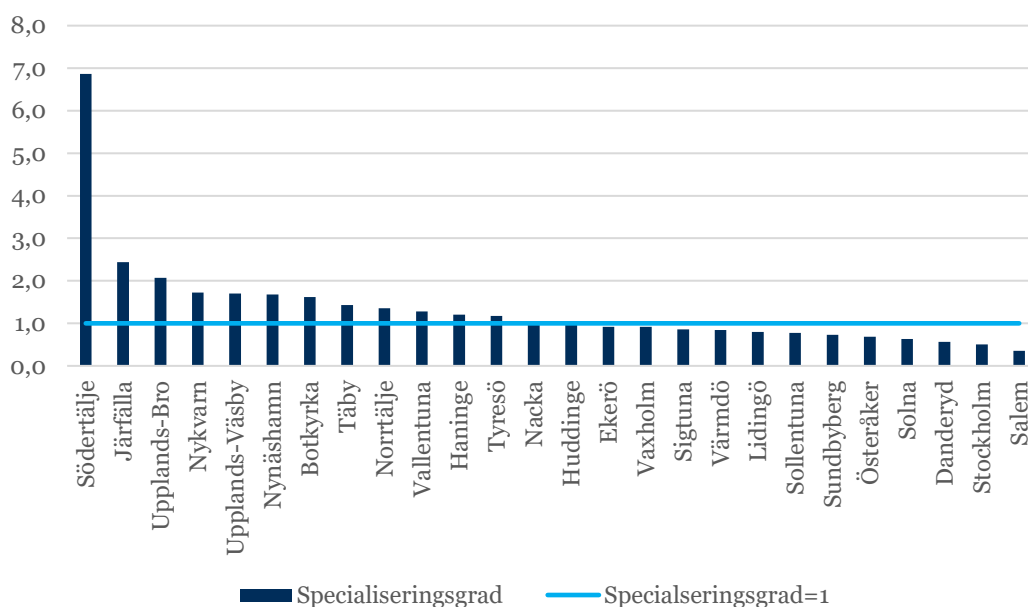
Totalt är närmare 18 800 kvinnor sysselsatta inom tillverkningsindustrin i länet vilket motsvarar 30 procent branschens sysselsatta. Stockholm och Södertälje sysselsätter tillsammans nästan 11 500 kvinnor inom tillverkningsindustrin. Det motsvarar drygt 60 procent av alla kvinnor som är sysselsatta inom branschen. Andelen kvinnor som arbetar i tillverkningsindustrin varierar bland kommunerna i länet mellan 17 procent och 37 procent. Högst andel är det i Solna (37 procent) och lägst i Sigtuna och Norrtälje (17 respektive 19 procent).

Figur 4 Förvärvsarbetande kvinnor i tillverkningsindustrin år 2017

Totalt i länet arbetar 63 429 personer i tillverkningsindustrin, av dessa har 17 940 (28 procent) sin arbetsplats i Södertälje. Tillverkningsindustrins betydelse i Södertälje syns tydligt i diagrammet nedan som visar specialiseringsgrader³ i fallande ordning.

Figur 5 Specialiseringsgrad, tillverkningsindustrin år 2017

³ Specialiseringsgraden visar andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin i kommunen dividerat med andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin i länet.

En specialiseringsgrad på 1 innebär att andelen som arbetar i tillverkningsindustrin i kommunen är lika stor som andelen i länet totalt. En högre siffra innebär en större andel. I Södertälje är specialiseringskvoten nästan 7 vilket innebär att andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin i Södertälje är 7 gånger så hög som motsvarande andel i länet. Utöver Södertälje så spelar tillverkningsindustrin även en relativt större roll i bl.a. Järfälla, Upplands-Bro, Nykvarn, Upplands-Väsby, Nynäshamn, Botkyrka och Täby än i länet som helhet. Minst betydelse har branschen i Salems kommun följt av Vaxholm, Stockholm, Danderyd och Solna.

Statistiken som presenterats i diagram i det här avsnittet redovisas i tabellform nedan.

Tabell 4 Förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin år 2017

	Sysselsatta i tillverkningsindustrin	Andel av dagbefolkningen	Andel kvinnor i tillverkningsindustrin	Specialiseringsgrad
Upplands-Väsby	1 333	9%	26%	1,70
Vallentuna	591	6%	28%	1,28
Österåker	384	3%	22%	0,69
Värmdö	534	4%	31%	0,85
Järfälla	3 340	12%	21%	2,44
Ekerö	434	5%	26%	0,92
Huddinge	2 256	5%	31%	0,97
Botkyrka	2 121	8%	25%	1,61
Salem	59	2%	32%	0,36
Haninge	1 776	6%	25%	1,20
Tyresö	680	6%	23%	1,17
Upplands-Bro	1 032	10%	24%	2,07
Nykvarn	261	9%	24%	1,73
Täby	1 883	7%	24%	1,43
Danderyd	545	3%	25%	0,56
Sollentuna	1 019	4%	29%	0,78
Stockholm	17 552	3%	35%	0,50
Södertälje	17 940	35%	30%	6,87
Nacka	1 744	5%	27%	0,98
Sundbyberg	873	4%	27%	0,73
Solna	2 922	3%	37%	0,63
Lidingö	485	4%	32%	0,80
Vaxholm	134	5%	25%	0,92
Norrtälje	1 556	7%	19%	1,35
Sigtuna	1 332	4%	17%	0,86
Nynäshamn	643	9%	25%	1,68
Länet	63 429	5%	30%	1,00

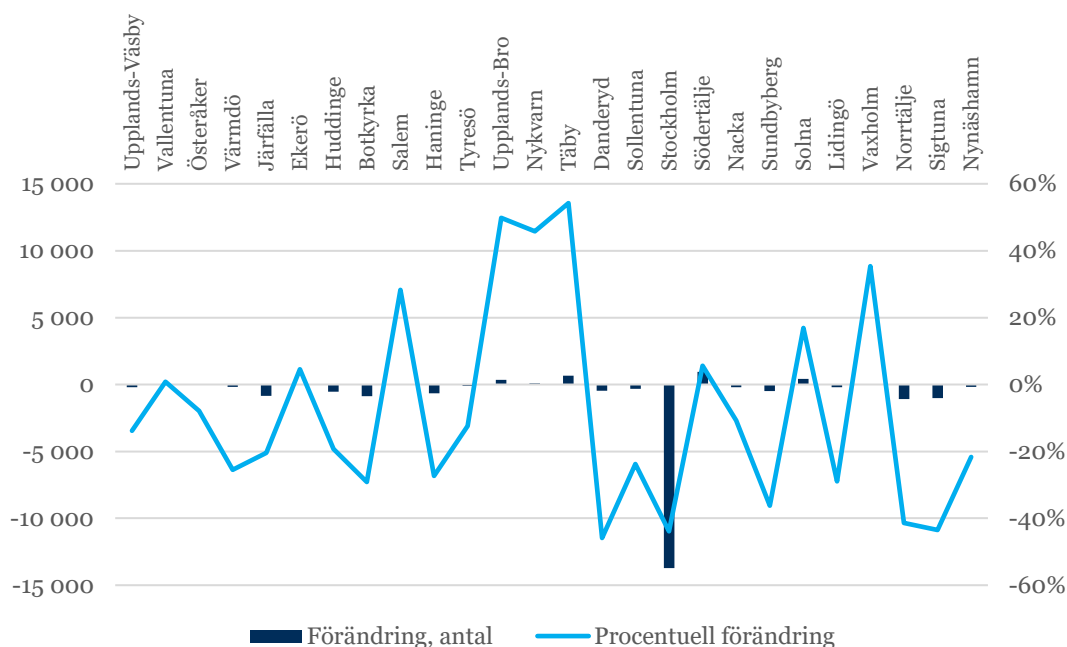
Utveckling år 2007–2017

År 2017 arbetade drygt 18 600 färre personer i tillverkningsindustrin i Stockholms län än år 2007. Det motsvarar en relativ utveckling på -23 procent. Utvecklingen har varit negativ i 17 av länets 26 kommuner.

Nio kommuner uppvisar dock en växande tillverkningsindustri. I figuren nedan framgår att den procentuella sysselsättningsutvecklingen inom tillverkningsindustrin har varit särskilt positiv i Täby, Upplands-Bro och Nykvarn. I dessa tre kommuner har sysselsättningen vuxit med ca 50 procent sedan år 2007. I absoluta tal var ökningen störst i Södertälje där sysselsättningen inom tillverkningsindustrin ökade med 952 sysselsatta, vilket motsvarar en ökning på 6 procent.

Den absolut största negativa förändringen sett till antal personer har skett i Stockholm där det arbetar 13 700 färre personer i tillverkningsindustrin år 2017 jämfört med år 2007. Det innebär att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i Stockholms kommun har minskat med 44 procent under denna dryga tioårsperiod. Andra kommuner med stora procentuella minskningar av sysselsättningen inom tillverkningsindustrin är bl.a. Danderyd (-46 procent), Sigtuna (-43 procent), Norrtälje (-41 procent) och Sundbyberg (-36 procent).

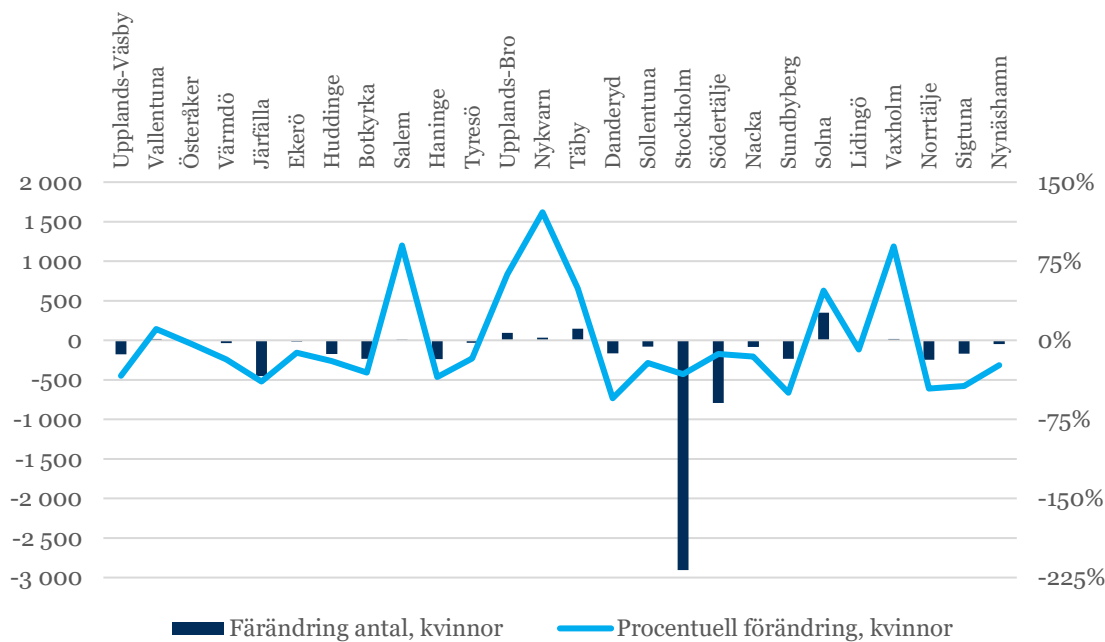
Figur 6 Förändring av antal förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin år 2007–2017

År 2007–2017 har antalet kvinnor som är sysselsatta i tillverkningsindustrin minskat i länet, vilket inte är förvånande eftersom den totala utvecklingen har varit negativ. Andelen kvinnor som arbetar i tillverkningsindustrin har dock varit oförändrad, 30 procent år 2007 såväl som år 2017.

Generellt har sysselsättningsutvecklingen varit positiv för kvinnor i de kommuner som totalt sett haft en positiv sysselsättningsutveckling inom tillverkningsindustrin. I Södertälje där tillverkningsindustrin totalt sett växte med 952 sysselsatta motsvarande en sysselsättningstillväxt om 6 procent mellan 2007 och 2017 minskade dock antalet sysselsatta kvinnor med 793 personer vilket innebär att antalet sysselsatta kvinnor minskade med 13 procent.

Figur 7 Utveckling av förvärvsarbetande kvinnor i tillverkningsindustrin år 2007–2017

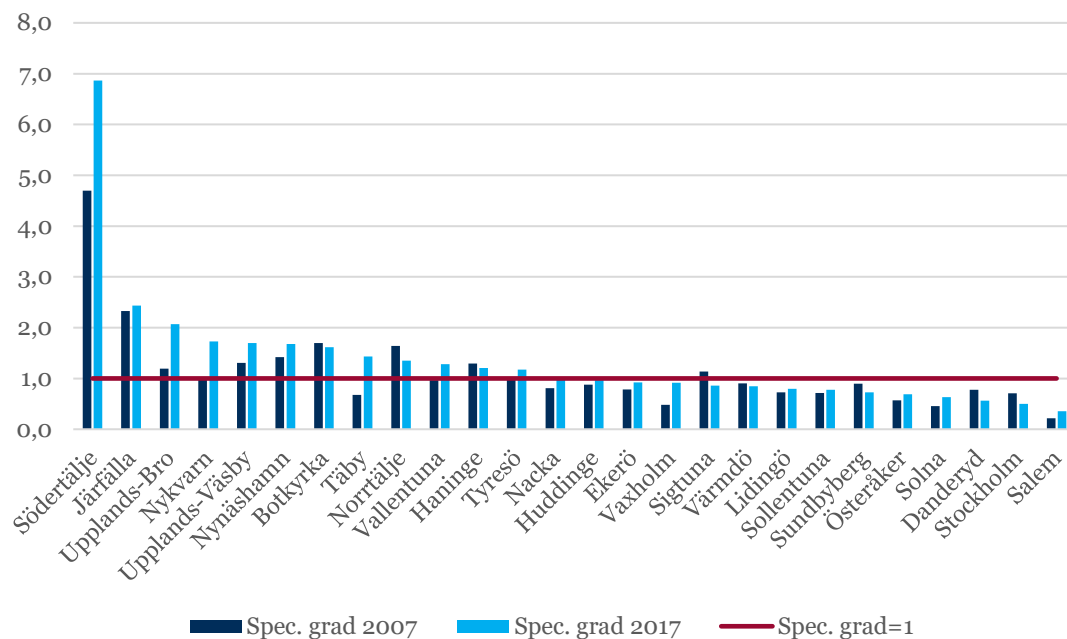

Diagrammet nedan visar återigen specialiseringsgraden per kommun i fallande ordning för år 2017. I mörkblått visas även specialiseringsgraden för år 2007. År 2007 var fördelningen jämnare spridd över kommunerna, även om Södertälje hade en väsentligt högre specialiseringsgrad än resterande kommuner redan då. I en majoritet av kommunerna i länet har specialiseringsgraden för tillverkningsindustrin ökat mellan år 2007 och 2017.

Södertälje är den kommun som har högst specialiseringsgrad i länet och också den kommun där specialiseringsgraden vuxit mest. Även om antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin blivit något större i Södertälje (+6 procent) under de aktuella åren så beror ökningen i specialiseringsgrad främst på att de övriga kommunerna i länet blivit

mindre specialiserade i tillverkningsindustrin. Andelen av den förvärvsarbetande dagbefolkningen som är sysselsatt i tillverkningsindustrin har minskat från 37 till 35 procent i Södertälje.

Figur 8 Förändring av specialiseringsgrad, tillverkningsindustri. År 2007–2017

Statistiken som presenterats i diagram i det här avsnittet redovisas i tabellform nedan.

Tabell 5 Förändring av förvärvsarbetande i tillverkningsindustrin år 2007–2017

	Förändring av antal sysselsatta i till- verkningsindustrin	Procentuell förändring	Förändring av sysselsatta kvinnor i till- verkningsindu- strin	Procentuell förändring, kvinnor	Spec. grad år 2007	Spec. grad år 2017
Upplands-Väsby	-214	-14%	-178	-34%	1,31	1,70
Vallentuna	5	1%	16	11%	0,97	1,28
Österåker	-33	-8%	-3	-3%	0,57	0,69
Värmdö	-183	-26%	-37	-18%	0,90	0,85
Järfälla	-856	-20%	-454	-39%	2,33	2,44
Ekerö	19	5%	-15	-12%	0,78	0,92
Huddinge	-538	-19%	-173	-20%	0,88	0,97
Botkyrka	-872	-29%	-232	-31%	1,70	1,61
Salem	13	28%	9	90%	0,21	0,36
Haninge	-668	-27%	-236	-35%	1,30	1,20
Tyresö	-96	-12%	-33	-17%	0,97	1,17
Upplands-Bro	343	50%	94	63%	1,20	2,07
Nykvarn	82	46%	34	121%	1,02	1,73
Täby	662	54%	147	49%	0,67	1,43
Danderyd	-462	-46%	-166	-55%	0,77	0,56
Sollentuna	-318	-24%	-81	-22%	0,71	0,78
Stockholm	-13 716	-44%	-2904	-32%	0,71	0,50
Södertälje	952	6%	-793	-13%	4,70	6,87
Nacka	-210	-11%	-85	-15%	0,81	0,98
Sundbyberg	-495	-36%	-232	-50%	0,90	0,73
Solna	423	17%	350	47%	0,45	0,63
Lidingö	-198	-29%	-15	-9%	0,73	0,80
Vaxholm	35	35%	16	89%	0,48	0,92
Norrtälje	-1 097	-41%	-247	-46%	1,64	1,35
Sigtuna	-1 024	-43%	-171	-43%	1,14	0,86
Nynäshamn	-178	-22%	-49	-24%	1,42	1,68
Länet	-18 624	-23%	-5438	-22%	1,00	1,00

Tillverkningsindustrins betydelse

Trots trenden att sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i Stockholms län har minskat över tid har den en betydelse som draglok för många andra branscher, exempelvis företagstjänster. Detta kan belysas genom det beroende som finns mellan olika branscher och som kan redovisas med hjälp att beräkna industrins i Stockholms läns sysselsättningsmultiplikator.

Denna multiplikator visar hur många ytterligare sysselsatta som efterfrågas i andra branscher för varje sysselsatt inom tillverkningsindustrin i Stockholms län. I detta avsnitt redovisas sysselsättningsmultiplikatorn som har beräknats med en modellkörning i Raps (Regionalt analys- och prognossystem).⁴

En annan metod för att ta reda på tillverkningsindustrins betydelse för länet är att undersöka hur varuexporten har utvecklats. I detta avsnitt sätts varuexporten från Stockholms län i relation till antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin i länet för att belysa hur varuexporten per sysselsatt har utvecklats över tid.

Tillverkningsindustrins sysselsättningsmultiplikator

Med hjälp av Raps, som är ett etablerat analys- och prognossystem, har tillverkningsindustrins sysselsättningsmultiplikator i Stockholms län kunnat beräknats för 2017. Sysselsättningsmultiplikatorn visar hur många ytterligare sysselsatta som efterfrågas i andra branscher, s.k. indirekt effekt, för varje sysselsatt inom tillverkningsindustrin.

Den genomsnittliga sysselsättningsmultiplikatorn för hela tillverkningsindustrin har beräknats till 1,65. Det innebär att för varje arbetstillfälle som skapas inom tillverkningsindustrin skapas ytterligare 0,65 arbetstillfällen inom övriga branscher. Multiplikatorn är beräknad för samtliga delbranscher inom tillverkningsindustrin i Stockholms län och sedan aggregerat till ett genomsnitt för hela tillverkningsindustrin.

Transportmedelsindustrin som är särskilt stor i Södertälje uppvisar en sysselsättningsmultiplikator på 1,84. Det innebär att för varje jobb som skapas inom transportmedelsindustrin i Södertälje skapas ytterligare 0,84 arbetstillfällen i länet.

Beräkningarna är gjorda m.h.a. Raps enregionala modell vilket innebär att endast effekter som uppstår inom länet kommer med. I verkligheten är sysselsättningsmultiplikatorn ännu något högre då även indirekta effekter förväntas uppstå utanför länet.

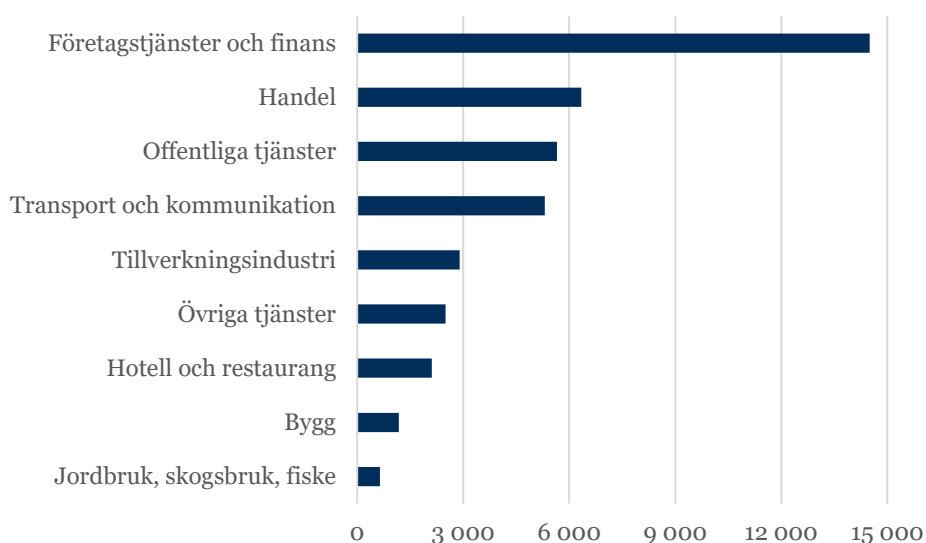
Hur många ytterligare arbetstillfällen i andra branscher bidrar då tillverkningsindustrin i Stockholms län med. Sysselsättningen i tillverkningsindustrin i länet uppgår till

⁴ Regionalt analys- och prognossystem (Raps) är ett verktyg för regional planering. Raps utgår från en databas med regional statistik som täcker ett flertal områden som är viktiga för regional utveckling. För mer information om Raps se <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionalt-analys-och-prognossystem-raps/vad-ar-raps.html>.

63 429. Genom att multiplicera antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin med 0,65 får vi fram den s.k. indirekta sysselsättningseffekten av tillverkningsindustrin i Stockholms län. Denna uppgår till drygt 41 000 sysselsatta. Utöver de nästan 63 500 sysselsatta inom tillverkningsindustrin i länet genererar branschen ytterligare sysselsättning motsvarande 41 000 sysselsatta. Totalt kan därmed tillverkningsindustrin i länet sägas svara för nästan 105 000 arbetstillfällen.

Den indirekta sysselsättningen som tillverkningsindustrin genererar genom sysselsättningsmultiplikatorn kan även fördelas per bransch. De största indirekta effekterna beräknas uppstå inom branschen företagstjänster och finans följt av handel, offentliga tjänster och transport och kommunikation. Nästan 14 500 av länets arbetstillfällen inom företagstjänster och finans genereras därmed av tillverkningsindustrin. En del indirekta sysselsättningseffekter uppstår även inom tillverkningsindustrin genom att exempelvis underleverantörer finns inom samma bransch.

Figur 9 Indirekta sysselsättningseffekter av tillverkningsindustrin i Stockholms län 2017

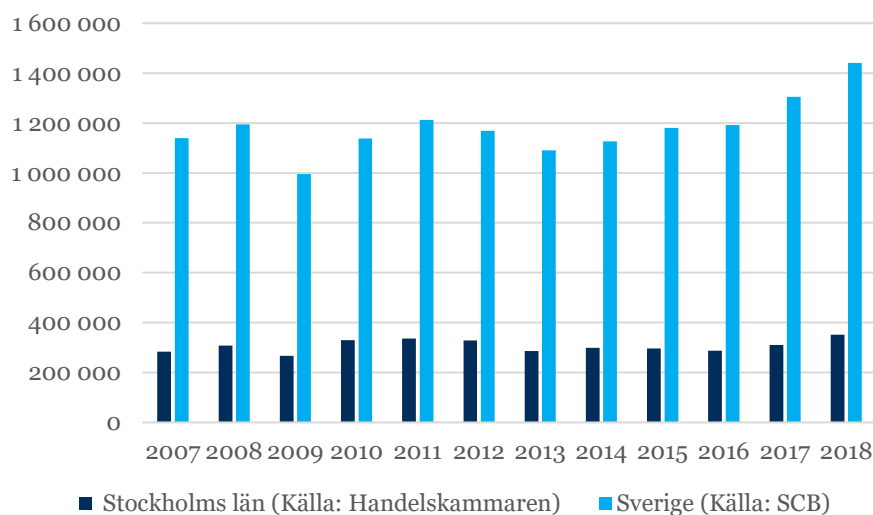
Varuexportens utveckling

Varuexporten från Stockholms län genererade år 2018 exportinkomster på 352 miljarder kronor. Det motsvarar ungefär en fjärdedel av Sveriges totala varuexportvärde år 2018.

I diagrammet nedan redovisas varuexportens utveckling för Stockholms län och Sverige sedan år 2007. Under hela perioden varierar Stockholm läns andel av rikets varuexport mellan 24 och 29 procent. Givet att huvuddelen av varuexporten från Stockholms län

genereras av Tillverkningsindustrin i länet innebär det att branschen svarar för stora exportinkomster till länet och står även för en markant andel av Sveriges totala varuexport.

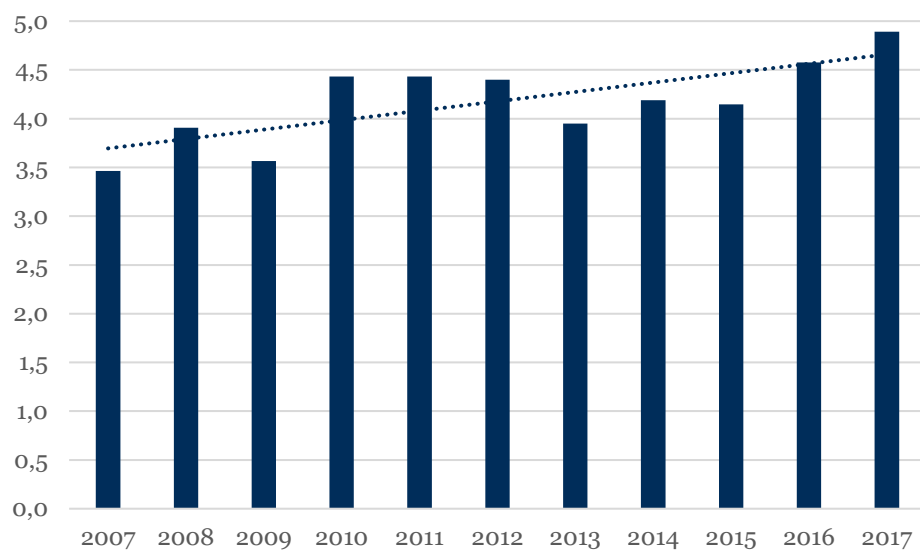
Figur 10 Varuexport från Stockholms län och Sverige, miljoner kronor (löpande priser)

Även om sysselsättningen i tillverkningsindustrin har minskat i länet under det senaste decenniet har varuexporten från länet inte minskat och Stockholms andel av Sveriges totala varuexport har under samma period varierat mellan 24 och 29 procent.

Ställer man varuexporten i relation till antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin i länet är det tydligt att industrin i länet har ökat sin produktivitet. Sedan år 2007 har varuexporten per sysselsatt ökat från knappt 3,5 till nästan 5 miljoner kronor.

Figur 11 Varuexport (miljoner kr) per sysselsatt i Tillverkningsindustrin i Stockholms län, 2007–2017

Södertälje – motorn i länets tillverkningsindustri

Av länets totala sysselsättning inom tillverkningsindustrin på drygt 63 400 finns nästan 18 000 i Södertälje kommuns tillverkningsindustri. Därmed svarar Södertälje för drygt 28 procent av länets sysselsättning inom branschen. Huvuddelen av de sysselsatta kan kopplas till Scania och AstraZeneca som är två dominerande företag inom tillverkningsindustrin i Södertälje.

De nästan 18 000 sysselsatta inom tillverkningsindustrin i Södertälje utgör 35 procent av kommunens totala dagbefolkning. Antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin har ökat med 952 personer sedan år 2007, men andelen av den totala dagbefolkningen har minskat med två procentenheter.

Tabell 6 Förvärvsarbetande dagbefolkning i Södertälje kommun

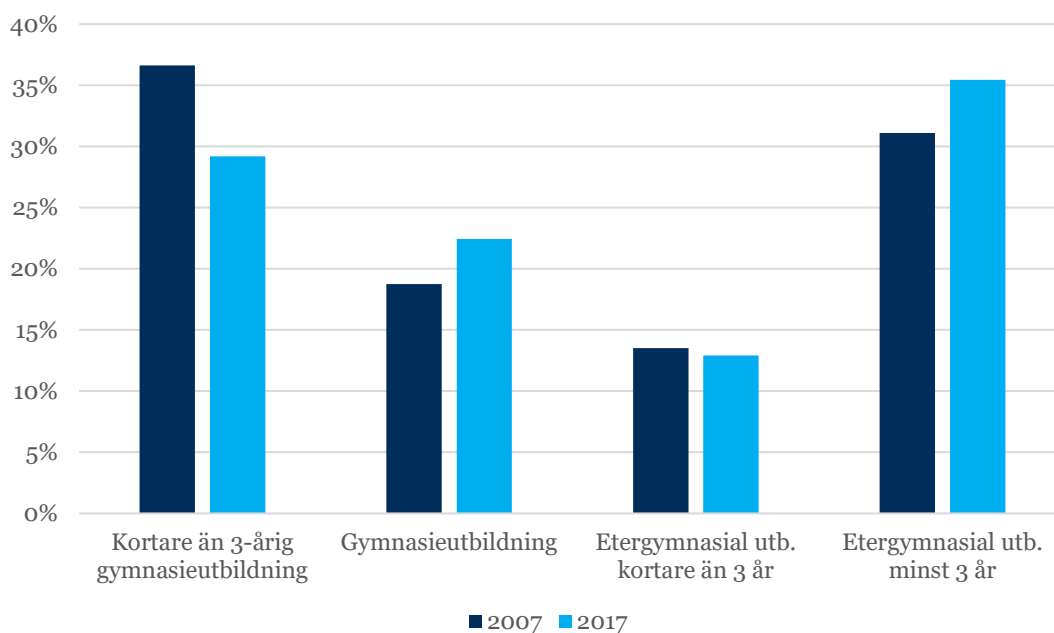
År	Sysselsatta i tillverkningsindustrin	Andel av dagbefolkningen	Total dagbefolkning
2007	16 988	37%	45 647
2017	17 940	35%	51 484
Förändring	952	-2%	5 837

Hög utbildningsnivå i tillverkningsindustrin i Södertälje

Av den förvärvsarbetande dagbefolkningen inom tillverkningsindustrin i Södertälje kommun har 35 procent en lång eftergymnasial utbildning (minst 3 år) och 13 procent en kort eftergymnasial utbildning (kortare än 3 år). Det innebär att nästan hälften av de sysselsatta har en eftergymnasial utbildning. 22 procent av de sysselsatta har en gymnasieutbildning och en relativt stor andel, 29 procent, har en utbildning som är kortare än 3-årig gymnasieutbildning.

Utbildningsnivån inom tillverkningsindustrin i Södertälje kommun har ökat sedan år 2007. Sedan år 2007 har andelen med kortare än treårig gymnasieutbildning minskat från 37 procent till 29 procent medan andelen med en eftergymnasial utbildning på minst tre år har ökat från 31 procent till 35 procent.

Figur 12 Utbildningsnivån för den förvärvsarbetande dagbefolkningen inom tillverkningsindustrin i Södertälje kommun år, 2007 och 2017

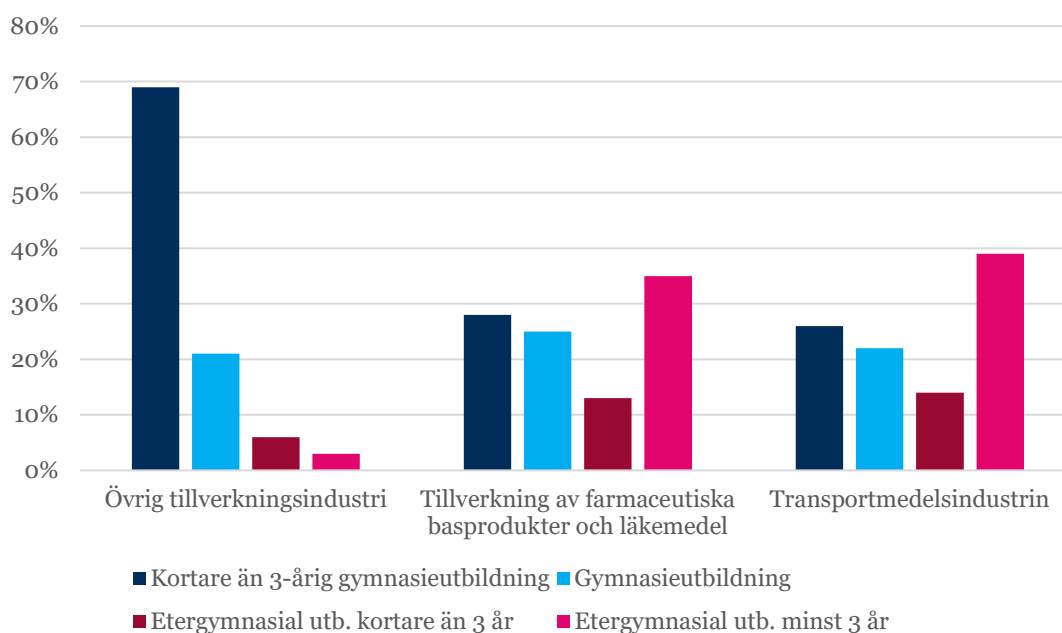

Tillverkningsindustrin i Södertälje domineras av tillverkning av transportmedel (73 procent av all tillverkning) genom Scania och tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel (21 procent av all tillverkning) genom AstraZeneca.

Utbildningsnivån för dagbefolkningen inom transportmedels- och läkemedelstillverkningen liknar i stort utbildningsnivån för hela branschen i kommunen vilket är en följd av att dessa två branscher svarar för 94 procent av all sysselsättning inom tillverkningsindustrin i Södertälje. För övriga tillverkningsbranscher ser fördelningen annorlunda ut; där är andelen med kortare än treårig gymnasieutbildning 69 procent och andelen högutbildade endast 3 procent (se Figur 13 nedan). Utbildningsnivån inom Södertäljes transportmedels- och läkemedelstillverkning är m.a.o. mycket hög.

Av de som har en eftergymnasial utbildning har 75 procent en utbildning inom teknik eller naturvetenskap. Bland de som arbetar med transportmedelstillverkning är andelen högre (77 procent) medan den är lägre bland de som arbetar med tillverkning av farmaceutiska basprodukter och läkemedel (67 procent).

Figur 9 Utbildningsnivån för de två dominerande tillverkningsbranscherna och övriga branscher i Södertälje kommun

De sysselsattas utbildningsnivå och industrins yrkeskrav

Yrkesstatistiken (SSYK) redovisar sysselsatt dagbefolkning efter ett antal yrkesområden som via kvalifikationskrav kan översättas i fyra yrkeskategorier. Med hjälp av yrkesstatistiken kan sysselsättningen därmed fördelas efter vilka kvalifikationskrav som normalt krävs för att ha en specifik tjänst eller arbete. Kvalifikationskraven kan översättas till följande fyra yrkeskategorier, Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens, Arbete som kräver kortare högskoleutbildning, Arbete som kräver gymnasieutbildning och Arbete utan särskild yrkesutbildning.

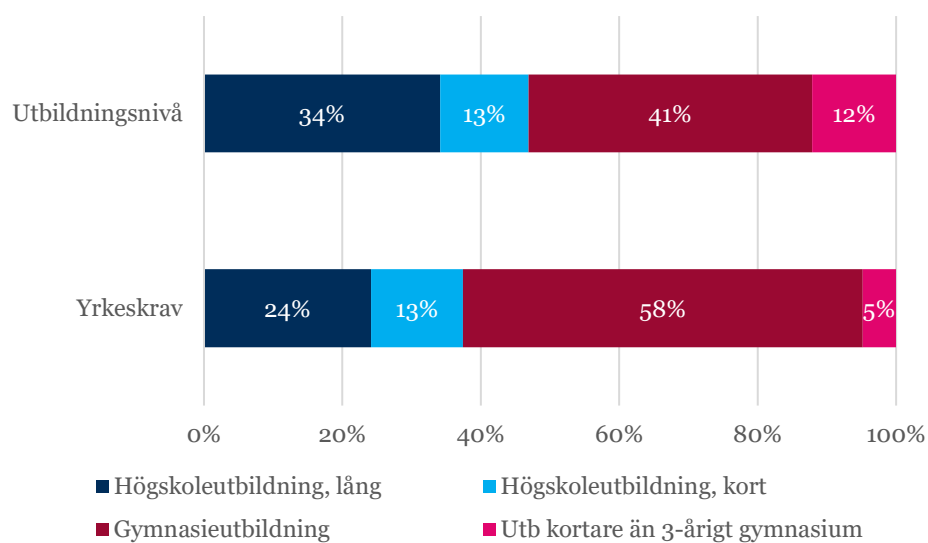
Yrkeskategorin Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens definieras som arbete som kräver en lång högskoleutbildning (minst tre år). Yrkeskategorin Arbete som kräver kortare högskoleutbildning definieras som arbete med krav på högskoleutbildning kortare än tre år. Yrkeskategorin Arbete som kräver gymnasieutbildning definieras med gymnasieutbildning, medan yrkeskategorin Arbete utan krav på särskild yrkesutbildning definieras med en utbildningsnivå kortare än treårigt gymnasium. Genom att jämföra den sysselsatta dagbefolkningens fördelning på fyra utbildningsnivåer med fördelningen på motsvarande fyra yrkeskategorier går det att på en översiktlig nivå se hur väl kvalifikationskraven inom tillverkningsindustrin i Södertälje är uppfyllda.

Av figuren nedan framgår hur väl utbildningsnivån hos den sysselsatta dagbefolkningen inom tillverkningsindustrin i Södertälje matchar de krav på utbildning (yrkeskrav) som ställs inom tillverkningsindustrin i Södertälje. Andelen sysselsatta med lång

högskoleutbildning (34 procent) är högre än andelen jobb med motsvarande yrkeskrav (24 procent) inom tillverkningsindustrin i Södertälje. Andelen sysselsatta med kort högskoleutbildning är lika stor som andelen jobb med motsvarande yrkeskrav (13 procent). Därmed ser det ut som andelen sysselsatta med högskoleutbildning väl motsvarar de yrkeskrav på högskoleutbildning som ställs inom tillverkningsindustrin i Södertälje. Samtidigt är andelen sysselsatta med gymnasieutbildning lägre än andelen jobb med motsvarande yrkeskrav i kärnan.

Denna översiktliga bild kan dock behövas nyanseras. Det är inte alltid så att den formella utbildningsnivån visar om kvalifikationskraven för yrket är uppfyllda. I många yrken kan en bristande formell utbildning kompenseras med yrkeserfarenhet och arbetsplatsutbildning. Därutöver skall det poängteras att den bild som tecknas är på en översiktlig nivå. Den säger ingenting om specifika matchningsproblem för enskilda yrken.

Figur 14 Utbildningsnivå och yrkeskrav för den sysselsatta dagbefolkningen i tillverkningsindustrin i Södertälje, 2015

Avslutande kommentarer

Sysselsättningen i tillverkningsindustrin har minskat men branschen är ändå ett draglok för näringslivet genom att den genererar sysselsättning i andra branscher och svarar för stora exportinkomster till länet.

Sysselsättningsmultiplikatorn för tillverkningsindustrin är 1,65. Det innebär att för varje arbetstillfälle som skapas inom tillverkningsindustrin skapas ytterligare 0,65 arbetstillfällen inom övriga branscher. Det innebär att tillverkningsindustrin i länet genererar ytterligare sysselsättning motsvarande drygt 41 000 sysselsatta. Totalt svarar därmed tillverkningsindustrin i länet för nästan 105 000 arbetstillfällen.

Därutöver tillkommer att tillverkningsindustrin svarar för stora exportinkomster till länet. Stockholms län svarar för ca en fjärdedel av Sveriges totala varuexport och tillverkningsindustrin i Stockholms län står för huvuddelen av länets varuexport.

Södertälje kan sägas utgöra motorn för länets tillverkningsindustri. Hela 28 procent av länets sysselsättning inom tillverkningsindustrin är lokaliserad till Södertälje kommun. Andelen sysselsatta i tillverkningsindustrin i Södertälje är 7 gånger så hög som i länet. Det indikerar att tillverkningsindustrin uppvisar komparativa fördelar av att vara lokaliserad till Södertälje.

